

News

www.buildings-archaeology.net

Nyhedsbrev nr 1, 2011

1. Hjemmesiden om bygningsarkæologi opdateres!
2. Konferencen »Bygningsarkæologien – mål og mening«.

Bakgrunn.

Formål.

Innhold.

Invitasjon til bidrag.

Tid, sted og konfernceafgift.

3. Fredagsprogrammet.

Hjemmesiden om bygningsarkæologi opdateres!

Igennem nogle år har hjemmesiden www.buildings-archaeology.net ligget på nettet med programmet fra den bygningsarkæologiske konference »Bygningsarkæologien før i tiden, i nutiden og i fremtiden«. Nu hvor konferencen på Kunstakademiets Arkitektskole i København i 2007 følges op af en ny konference på Arkitektthøgskolen i Oslo, er det på tide at vække hjemmesiden til live igen.

Som I kan se fornedet og om nogle få dage på nettet, får hjemmesiden et delvist nyt design. Webprogrammer udvikler sig med lynets hast, og hvad der for få år siden var på mode, er ikke længere *comme il faut*. Som glad amatør springer man alligevel ud i det og håber på det bedste. Hvis I oplever problemer med hjemmesiden eller I har andre kommentarer, hører jeg meget gerne fra Jer på ebbedal@yahoo.dk, telefon +45 66153599 eller mobil +45 24228920.

Det har længe været et ønske at præsentere andet på hjemmesiden end conferenceprogrammer. I vil derfor på siderne om forskning, undervisning og publikationer få en opfordring til, at du eller din institution giver en kort præsentation af jeres forskningsprojekter, aktuelle undersøgelser, undervisning i bygningsarkæologi og relaterede emner, studenterrapporter, publikationer eller artikler. Hjemmesiden www.buildings-archaeology.net søger også frivillige redaktører i de nordiske lande. Er du interesseret i at være med til at formidle viden om bygningsarkæologi i dit land, er du velkommen til at kontakte mig på ovenstående adresse. Emnet vil også blive taget op på den kommende konference i Oslo: »Bygningsarkæologien – mål og mening«.

Norske deltagere i Nordisk forum for bygningsarkæologi præsenterer sammen med AHO og NIKU:

Konferencen »Bygningsarkeologien – mål og mening«

Forum for nordisk bygningsarkeologi ble etablert som en personbasert nettverksorganisasjon i forbindelse med den første nordiske konferanse om bygningsarkeologi i København i 2007. Nettverket oppnevnte en nordisk sammensatt styringsgruppe som nå består av Ebbe Hædersdal (leder), Danmark, Lars Jacob Hvinden-Haug (erstatte Marte Boro), Norge, Kari Uotila, Finland, Gunilla Gardelin (erstatte Karma Jönsson), Sverige, Thorsteinn Gunnarson, Island og Simun V. Arge, Færøylene. Med en ny konferanse i 2011 (30. september-2. oktober) organisert av norske deltakere i nettverket, er hensikten å styrke og videreutvikle det samarbeidet som begynte i 2007.

Bakgrunn

I bygningsarkeologien forteller tidslagene historie på flere nivåer: arkitektur- og kunsthistorie, bygningens historie, historien om livet i bygningen, konstruksjonens og materialenes historie. I dag er forvaltningen av de arkitektoniske kulturminnene også et arbeidsområde for arkeologer, etnologer, tekniske konservatorer, historikere og kunsthistorikere, såvel som antikvarer og museumsfolk. Det er derfor et stort behov for å øke forståelsen for bygningsarkeologien, diskutere bruk av nye digitale teknikker, og for å utvikle samarbeid mellom de forskjellige faggruppene.

*Saxegaarden, Oslo. Når man har mus i huset...
Ebbe Hædersdal foto 2007.*

Bygningsarkeologiens metoder er i stadig utvikling, hvor særlig elektroniske verktøy og tilhørende digitale analyseteknikker gir nye muligheter. Økt oppmerksomhet på håndverk og materialbehandling har i senere år åpnet nye perspektiver for bygningsarkeologien, og reiser også viktige metodiske og dels teoretiske spørsmål som er sentrale i utviklingen av fagområdet.

Formål

Den konferansen som planlegges nå, er en direkte oppfølging av den første konferansen i 2007 – "Bygningsarkæologien før i tiden, i nutiden og i fremtiden" - med sikte på å stimulere og videreutvikle samarbeidet mellom de nordiske fagmiljøene i tråd med målsettingene herfra.

Gjennom dette er ambisjonen å styrke og utvikle samarbeidet mellom de faggruppene som arbeider med bygningsarkeologi i forvaltningen og i formidlingen av bygningsarven til forskjellige målgrupper og allmennheten. Det er vesentlig å opparbeide bygningsarkeologi som interessant disiplin for studenter i relevante fagområder. Sentralt for å oppnå disse målene er det å dele erfaringer i bruk av nye metoder og stimulere

Kursus i bygningsarkæologi for restaureringshåndverkere. Syddansk Erhvervsskole 2008.

utviklingen av faglige perspektiver. Konferansen vil derfor inneholde foredrag, diskusjoner, befaringer og uformelt samvær. Dette vil gi rike muligheter for refleksjoner om fagets rolle i forvaltningen og formidlingen av den fysiske kulturarven mht. restaurering i teori og praksis, og det vil vedlikeholde gamle og knytte nye kontakter i fagmiljøene. Vesentlige oppgaver vil være å utbre kjennskap til faget, ta initiativ til debatter om fagets fremtid, utvikle felles eller parallelle forskningsprosjekter i nordiske land, nyhetsbrev, publikasjoner m.v. Som oppfølging planlegges publisering av innlegg fra konferansen via internettetsiden www.buildings-archaeology.net.

Innhold

Konferansens tittel gir muligheten for å se i ulike perspektiver i sammenheng med tre ulike deltema. Disse vil bli presentert første dag; hvert deltema med en innledende forelesning om overordnede problemstillinger basert på konkrete prosjekter og erfaringer. De enkelte deltemaer vil deretter bli presentert i 3 parallelle sesjoner andre dag:

Metode – Innenfor temaet "Bygningsarkeologi som metode" vil både teoretisk-metodiske spørsmål og bruk av tradisjonelle metoder versus nye teknikker og verktøy bli drøftet. Her vil også spørsmål om standardisering av undersøkelsesmetoder være tema.

Betydning – Bygningsarkeologi som premisse for restaurering og produksjon av ny kunnskap: Presentasjon av ferske resultater med vekt på den nytte de fikk for et restaurerings-prosjekt, en tilpasning til ny bruk, en verneargumentasjon eller som ny historisk kunnskap. Prosjekter som har ført til publisering eller annen formidling vil være særlig interessante.

Utdanning – Her presenteres situasjonen og erfaringene i de forskjellige land og spørsmålet om felles nordisk videre-utdanning vil bli drøftet. Hvilke miljøer tilbyr opplæring og undervisning i dag? Hvem bør rekrutteres som bygningsarkeologer? Hvor langt kan man komme i utdanningen av en bygningsarkeolog innenfor studiesituasjonen? Hvordan har undervisningen i faget utviklet seg i de siste tiårene?

Invitasjon til bidrag

Det blir invitert bidrag ("call for papers") til konferanse som presentasjon av teoretiske og/eller praktiske erfaringer. Hvert innlegg blir på 20 minutter og kan med fordel illustreres med bilder på powerpoint. Presentasjonene vil fortrinnsvis bli plassert i de tre sesjonene som behandler konferansens hovedtemaer. Presentasjon av aktuelle tema som faller utenfor disse rammene kan også vurderes. Forslag til temaer med titler og et sammendrag på maksimalt en halv side må være arrangementskomiteen i hende innen 1. maj 2011. Alle innlegg må ha et metode- eller utdannings perspektiv selv om det presenteres et eksempel.

Frogner Hovedgård. Bygningsarkæologi er den uundværlige metode til at besvare spørsmålet: «Hvad skjuler der sig bag overfladen». Lars Roede foto 2007.

Drammen station, rom A. Hans Jacob Hansteen foto 2010.

Har du inte fått "call for papers" kan invitasjonen downloades fra www.buildings-archaeology.net.

Tid, deltakeravgift, sted, frister

Konferansen arrangeres i et samarbeid mellom Nordisk forum for bygningsarkeologi, Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU, administrativt) og Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO, konferanselokaler).

Frogner hovedgård. Tapet i rum 116 b. Lars Roede foto 2007.

Konferansen avholdes 30. september–2.oktober 2011 på Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO). Deltakeravgiften blir 1200 NOK, studenter 600 NOK. Festmiddag andre dag betales av deltakerne utenom deltakeravgiften. **OBS! Tittel på bidrag og sammendrag på max ½ side (ca. 25 linjer) sendes til ea@niku.no innen 1. mai 2011. Påmeldingsfrist for øvrige deltagere er 22. august 2011 til NIKU: ea@niku.no.**

Fredagsprogrammet

I det følgende presenteres abstracts fra nogle af indlæggene i fredagsprogrammet:

Lars Roede, arkitekt, seniorrådgiver, Dr. Ing., Oslo Bymuseum.

Om å forstå en bygning – Forskningsmetoder, kildekombinasjon og tolkninger

Foredraget forsøker å besvare spørsmålet som er konferansens uttalte premis: Hvilken nytte har vi av bygningsarkeologi? For å legitimere bygningsarkeologi som metode, vil jeg ta utgangspunkt i kulturminnevernets grunnleggende behov for kunnskap om objektene som skal forvaltes – enten ved kjærlig kontinuerlig pleie, eller ved inngrep som har til hensikt å gjenopprette en annen tilstand enn den påtrufne. Det medfører nødvendigvis en diskusjon av restaureringsbegrepet.

Uansett trenger man kunnskap om bygningshistorien, enten man skal bestemme dens verdi som kulturminnesmerke, eller planlegge fysiske inngrep. I begge tilfeller trenger man å vite når og til hvilket formål bygningen er reist, og hvilke forandringer den siden har gjennomgått. Den erfarne bygningsforsker vil som regel ut fra et førsteintrykk ha en begrunnet oppfatning om hva som skjuler seg bak den synlige overflaten. Men skinnet kan bedra. Jeg skal vise flere eksempler på katastrofale feilslutninger om byggemåte og materialbruk som kunne ha ført galt av sted. Det nærmeste eksempel er fra min egen arbeidsplass, Frogner hovedgård, hvor et velrenommert konsulentfirma tolket hvelvignende himlinger i dette trehuset som virkelige teglhvelv.

Frogner hovedgård. Neverkledning som fuktsperre mellom tømmervegg og forblending. Foto: Ulf Ryen 2007.

**PROGRAM FOR
NORDISK KONFERANSE FOR BYGNINGSARKEOLOGI 2011**

med forbehold om endringer
versjon 25.03.2011

MÅL OG MENING

Fredag 30.09.2011			
Kl	Forelesning		Forelesere
1000	Registrering		
1030	Åpning/ velkomst		Hans Jacob Hansteen, Oslo
Bygningsarkeologi som metode			
1100	Forskningsmetoder, kildekombinasjoner og bygningsmessige tolkninger		Lars Roede, Oslo
1200	Benstrekk, frukt/kaffe/te		
1215	Standardisering av normer for bygningsarkeologisk dokumentasjon?		Markus Hiekkänen, Helsingfors
Bygningsarkeologien som restaureringspremiss og kunnskapsproduksjon			
1300	Bygningsarkeologiens betydning for restaurerings- og transformasjonsprosjekter		Victor Edman, Stockholm
1400	Lunsj		
1500	Bygningsarkeologi i pleien av kulturminner. Lovbestemmelser versus holdningsarbeid.		Birte Skov og Kjeld Borch Vesth, København
Bygningsarkeologi og utdanning			
1600	Undervisning i bygningsarkeologi – kontekster og utfordringer		Eir Grytli, Trondheim
1700	Erfaringer med undervisning i bygningsarkeologien som disiplin i historisk arkeologi		Gunilla Gardelin, Lund
1800			
Lørdag 01.10.2011			
PARALLELLE SESJONER FOR INNMELDTE PRESENTASJONER			
0900	Fremmøte. Kaffe/te		
	Sesjon 1 Metode	Sesjon 2 Betydning	Sesjon 3 Utdanning
0930	Innlegg 1	Innlegg 1	Innlegg 1
1005	Innlegg 2	Innlegg 2	Innlegg 2
1040	Innlegg 3	Innlegg 3	Innlegg 3
1115	Benstrekk, frukt, kaffe/te	Benstrekk, frukt, kaffe/te	Benstrekk, frukt, kaffe/te
1130	Innlegg 4	Innlegg 4	Innlegg 4
1205	Innlegg 5	Innlegg 5	Innlegg 5
1240	Lunsj	Lunsj	Lunsj
1340	Innlegg 6	Innlegg 6	Innlegg 6
1415	Innlegg 7	Innlegg 7	Innlegg 7
1450	Innlegg 8	Innlegg 8	Innlegg 8
1525	Innlegg 9	Innlegg 9	Innlegg 9
1600	Benstrekk, frukt, kaffe/te	Benstrekk, frukt, kaffe/te	Benstrekk, frukt, kaffe/te
1615-1700	Plenum Sammenfatning – rapportering fra gruppene – eventuell resolusjon – neste konferanse		
	Festmiddag		
Søndag 02.10.2011			
1000-1300	Parallele ekskursjoner i Oslo sentrum og på Bygdøy		

Det foreløbige konferanceprogram er udarbejdet af Hans Jacob Hansteen.

*Frogner hovedgård. Et vindu som ble til dør som så ble gjenmurt – og så laget man badeværelse innenfor, med utløp gjennom grunnmuren.
Lars Roede foto 2007.*

Bygningsarkeologi er den uunnværlige metoden til å besvare spørsmålet: «Hva skjuler seg bak overflaten». Den gir pålitelig faktisk kunnskap om materialbruk, teknikk og relativ kronologi, men er ikke alene tilstrekkelig til å besvare spørsmål som «når», «av hvem», og «hvorfor». Her må bygningsforskeren ty til kildekombinasjon og supplere bygningsarkeologi med andre metoder. Direkte observasjoner, dokumentert ved oppmåling, fotografering og notater, er første trinn. I den videre analyse må undersøkelsene av selve objektet sammenholdes med studier av skriftlige, billedlige og muntlige kilder. Endelig må forskeren bruke induktive metoder som komparasjon og analogislutninger for å danne hypoteser om bygningshistorien. De kan i sin tur gi grunnlag for videre teoridannelse og nye spørsmål som bør kunne besvares gjennom flere bygningsarkeologiske inngrep og dypdykk i kildene. Prosessen får karakter av en hermeneutisk sirkel, som for hver omdreining øker forståelsen for fenomenet, og i sin tur reiser nye spørsmål.

Ved induksjon kan vi slutte fra noe observert til noe ikke-observert og generalisere ut fra flere observasjoner. Konklusjonen vil inneholde mer informasjon enn premissene.

Hypoteser frembrakt ved slik generalisering er ikke sikker kunnskap, men hvis flere uavhengige kilder gjensidig bekrefter hverandre, kan hypotesene regnes som plausible. Induktiv forskning består i å lete etter teori som kan forklare de observerte data. I beste fall kan vi som Oscar Montelius gjennom den arkeologiske metoden «samla så stort material som möjligt och ordna det så, att resultatet omedelbart falla i ögonen».

Victor Edman, arkitekt, docent, tekn. dr., Arkitekturskolan KTH, Stockholm.

Byggnadsarkeologins betydelse för restaurerings- och transformationsprojekt.

Byggnadsarkeologi, i form av fysiske undersøkingar av äldre byggnader, har spelat en väsentlig roll inom restaureringens område. I Sverige växte intresset för sådana undersökningsmetoder gradvis under 1800-talet, vilket skedde parallellt med att arkeologin etablerades som en vetenskaplig disciplin – på fältet och vid universiteten. Inom den mer specifika byggnadsforskningen framstår Carl Georg Brunius och Gustaf Upmark d.ä. som tidiga representanter för denna empiriska inriktning. Det verkliga genombrottet skedde dock först efter sekelskiftet 1900, i och med Sigurd Curmans omfattande restaurering av Vreta kloster (1915–17), som byggde på arkeologiska utgrävningar av klosterområdet samt ingående undersökingar av kyrkobyggnaden både under och ovan mark. Detta restaureringsprojekt blev en förebild för metodiska byggnadsundersökingar i modern mening. Föreläsningen belyser främst den svenska utvecklingen på området, från 1800-talet och fram till i dag, då undersökingar av det här slaget, särskilt när det gäller det äldre byggnadsbeståndet, förknippas med vedertagna restaureringsprinciper.

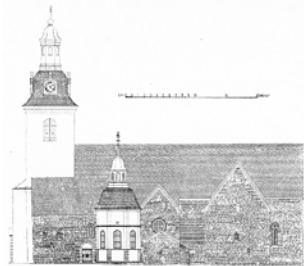

Fig. 16. Kyrkans exteriör. Efter uppmåling av S. Curman och A. Bihlstedt 1915, kompletterad av S. Curman 1917.

Sigurd Curman och Anders Roland från Vreta kyrka. Sveriges kyrkor, Östergötland band II, 1935.

Kjeld Borch Vesth & Birthe Skov, arkitekter m.a.a., Kulturarvsstyrelsen, København.

Med utgangspunkt i nylig gjennomførte istandsettelsesarbejder på Manteltårnet på Hammershus slotsruin og Lilleborg slotsruin – begge på Bornholm – vil Kjeld tale om formålet med den bygningsarkæologiske undersøgelse, forskjellige metoder til fastholdelse af viden ved traditionel ortogonal opmåling, fotogrammetri, og laser-skanning samt hvordan resultatet af undersøgelserne anvendes i formidlingen på stedet. Birthe vil tale om bygningsarkæologiske undersøgelser i forbindelse med restaureringsarbejder på fredede bygninger.

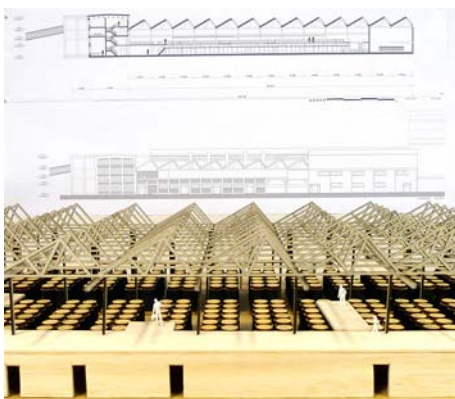

Hammershus, Manteltårnet. Tolkning af det bygningsarkæologiske objekt. Kjeld Borch Vesth 2010.

Eir Grytli, Arkitekt, Professor, Dr. Ing., NTNU, Trondheim.

Undervisning i bygningsarkeologi – kontekster og utfordringer.

Bygningsvern har vært undervist ved arkitektstudiet på NTH/NTNU siden tidlig på 1970-tallet, og daværende professor Staale Sinding-Larsen var den som først tok begrepet bygningsvern i bruk i Norge. Opprettelsen av faget var knyttet til 1970-tallets miljøbevegelse og protestene mot riving av trebebyggelse i byene, og undervisningen har hele tiden hatt en ressursprofil ved å fokusere på bygninger i bruk, ofte med omdisponering av bebyggelse til nye formål. Dokumentasjon av den eksisterende bebyggelsen står sentralt, men ut fra fagets anvendte fokus blir dokumentasjonsarbeidet sett på som et kunnskaps – og beslutningsgrunnlag for å foreslå tiltak og inngrep. Slik sett har aldri bygningsarkeologi vært et frittstående mål i vår undervisning, selv om det nå er et eget fag som bedømmes separat – Bygningsdokumentasjon og analyse - der bygningsarkeologiske metoder inngår. Professor Hans Jacob Hansteen som var professor 2 i Bygningsvern ved NTNU i en årrekke, var med å utvikle det metodiske grunnlaget som vi fortsatt bygger på.

Dag Nilsen foto 2010.

Undervisningen har hele tiden forholdt seg til aktuelle temaer innen bruk og utvikling av eksisterende bygninger, og har primært hatt fokus på nyttebygninger – sjøhus, driftsbygninger, industri- og annen næringsbebyggelse. Høsten 2010 jobbet vi med det kanskje hittil mest utfordrende prosjektet da vi dokumenterte industribygningene på Odda Smelteverk som grunnlag for prosjekter for ny bruk. Det foreligger planer for å nominere smelteverket til UNESCOs verdensarvliste, men det er store stridigheter mellom ulike involverte parter om saken. Studentenes undersøkelser av ovnshusene, som lokale krefter krever revet, men som også betegnes som de mest sentrale historiefortellende elementene i anlegget, har blitt lagt til grunn for det fredningsforslaget som nå behandles. I slike kontekster blir tradisjonelle metoder og virkemidler innen bygningsarkeologi utfordret.

Gunilla Gardelin, arkeolog, kulturmiljöutvecklare, fil. lic., Kulturen i Lund & Lunds universitet.

Erfarenheter från undervisning i byggnadsarkeologi inom disciplinen historisk arkeologi.

Vid Lunds universitet ges undervisning i byggnadsarkeologi vid Institutionen för arkeologi och antikens historia. Kursen heter Fältarkeologi och landskapstolkning i praktik och teori. Kursen är fristående och ges gemensamt till studenter i ämnena Arkeologi, Historisk arkeologi, Antikens kultur och samhällsliv och Historisk osteologi. I kursen ingår delkurserna; Kulturmiljövård, Landskapstolkning, Fältarbetets källmaterial, dokumentationsprinciper och analys, Arkeologisk undersökning, Byggnadsarkeologisk undersökning, Självständigt arbete. Den byggnadsarkeologiska kursen genomförs under fyra veckor där deltagarna arbetar i grupper.

Målet med undervisningen är att kursdeltagaren skall tillgodogöra sig kunskaper om hur man planerar och genomför en byggnadsarkeologisk undersökning och rapport. Studenten skall kritiskt kunna avgöra vilka metoder och tekniker som är lämpliga att använda i olika situationer. De skall kunna sätta in byggnaden i ett historiskt sammanhang och utnyttja byggnaden som ett källmaterial till det samhälle som den varit en del av.

För att kunna utnyttja byggnaden som ett historiskt källmaterial krävs förkunskaper. Många av de studenter som deltar i den byggnadsarkeologiska kursen har läst flera kurser/ämnen tidigare och har därmed ofta goda förkunskaper. Alla kursdeltagare har dock inte läst historisk arkeologi vilket ställer krav på undervisningen. Utvecklingen av digitala och tekniska hjälpmedel går snabbt och inom undervisningen i byggnadsarkeologi finns behov av att integrera digitala tekniker ytterligare. Föredraget kommer att behandla hur undervisningen bedrivs idag och vilka problem och möjligheter som finns att utveckla ämnet ur ett arkeologiskt perspektiv.

Konferensen modtager støtte fra:

norden

Nordisk Kulturfond

*Studenter på övning med totalstation.
Gunilla Gardelin foto 2010.*